

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์¹

คณิตา ทองขุนดำ²

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคดิจิทัล ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ถือเป็นช่องทางการสื่อสารช่องทางหนึ่งของคนในสังคมทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องง่าย ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ซีกมุมใดของโลก และด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสารนี้เองที่ก่อให้เกิดคุณประโยชน์และโทษของผู้ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ดังกล่าว มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์จำนวนหนึ่งกลับใช้สื่อสังคมออนไลน์ในทางที่ไม่เหมาะสม มีการบริโภคสื่อของผู้ใช้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการในทางเพศหรือกามารมณ์ ด้วยเหตุที่การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีความสะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย หรือในบางครั้งแทบจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการบริโภคสื่อ ทั้งรูปแบบของการนำเสนอมีหลายรูปแบบและหลายช่องทางการสื่อสาร เพียงแค่การเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ หรือแท็บเล็ตเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้แล้ว

สื่อลามกในสังคมออนไลน์ ถือเป็นปัญหาสำคัญยิ่งที่มีการเผยแพร่ ส่งต่อ แสวงหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ จากการบริโภคหรือแสพสื่อของผู้ใช้บริการ และถือเป็นอาชญากรรมที่นำไปสู่การล่วงละเมิดทางเพศ ทั้งยังเป็นการส่งสมค่านิยมที่ไม่เหมาะสมให้กับคนในสังคม และถือเป็นการส่งสมค่านิยมในเรื่องเพศที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ยังขาดวุฒิภาวะและนำไปสู่ค่านิยมในการลอกเลียนแบบ และแม้โดยหลักการแล้วนั้นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รับรู้ และบริโภคสื่อโดยปราศจากการกีดกัน แต่การใช้เสรีภาพแห่งตนนั้นก็พึงจำกัดอยู่ภายใต้การกระทำที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่สื่อลามกที่ปรากฏอยู่ในสังคมออนไลน์นั้น ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างไม่แพ้กัน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล และรองศาสตราจารย์จตุพร วงศ์ทองสรรค์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2560 เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยการกระทำความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกในสังคมออนไลน์นั้นเป็นช่องทางหนึ่งที่มีการอาศัยเทคโนโลยีในการกระทำความผิด จึงมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์ ยังมีประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณาดูด้วยกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับการครอบครองสื่อลามกในสังคมออนไลน์ แม้ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2558 มาตรา 287/1บัญญัติว่า “ผู้ใดครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็ก เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเพศสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษ...” แต่ยังไม่มีความชัดเจนว่าการครอบครองสื่อลามกในรูปแบบของสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ผู้ครอบครองมีรูปหรือข้อมูลสื่อลามกอยู่ในหน่วยความจำ Cache จะถือว่ามีครอบครองด้วยหรือไม่ เนื่องจากแชนไฟล้นั้นเป็นการดาวน์โหลดข้อมูลอัตโนมัติ และหากเป็นกรณีที่มีการลบข้อมูลไปแล้ว แต่ต่อมามีการกู้ข้อมูลกลับคืนมาจะถือว่ายังมีการครอบครองอยู่หรือไม่ หรือบุคคลที่ซื้อสิทธิในการดูและมีรหัสผ่านสมาชิกเพื่อการเข้าถึงจะถือว่ามีครอบครองหรือไม่ จะเห็นได้ว่า การครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ว่าอะไรคือการครอบครอง ทั้งอาจทำให้เกิดความสับสนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการจับกุมและปราบปรามการกระทำความผิด

2) ปัญหาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนจับกุมตัวผู้กระทำความผิดในสังคมออนไลน์ กล่าวคือ การสืบสวนและสอบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น หากเป็นการกระทำความผิดในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้ใช้บริการมีจำนวนมากและการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหลายท้องที่ต่อเนื่องกัน แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ 2560 มาตรา18(1)-(8)ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ แต่เนื่องจากการใช้บริการอินเทอร์เน็ตในสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีจำนวนมาก มีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์(Social media)ทั่วทุกมุมโลก และการเผยแพร่สื่อลามกอนาจารนั้นโดยส่วนมากจะมีการแจกบัญชีผู้ใช้ เพื่อให้บุคคลเข้าถึงสื่อดังกล่าว ทำให้ยากต่อการสืบสวนสอบสวน และหลายครั้งที่จับผู้กระทำความผิดคนหนึ่งได้ แต่ผู้กระทำความผิดคนอื่นที่ใช้บัญชีเดียวกันก็จะลบข้อมูลออกไป ที่สุดแล้วก็ไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ทั้งตัวเจ้าหน้าที่เองก็ยังคงขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และมีอำนาจอยู่เพียงจำกัด ในขณะที่ผู้กระทำความผิดนั้นมีความรู้เป็นอย่างดีในการหาช่องทางในการกระทำความผิด ส่งผลให้การควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์ไม่มีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอและยังคงมีการเผยแพร่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์โดยทั่วไป

3) ปัญหาเกี่ยวกับบทโทษผู้กระทำความผิด แม้ตามพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และฉบับที่ 2 พ.ศ.2560 มาตรา 14 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ(4)นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนอาจเข้าถึงได้ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 287 มีอัตราโทษค่อนข้างต่ำ เนื่องจากปัจจุบันนี้เทคโนโลยีนั้นมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก การเข้าถึงสามารถกระทำได้ง่ายดาย เสียค่าใช้จ่ายน้อย แต่มีประสิทธิภาพสูง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไลฟ์สดซึ่งสามารถกระทำได้อย่างตลอด 24 ชั่วโมงตามความต้องการของผู้กระทำความผิด และสร้างรายได้ให้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นอย่างมากในการนำเข้าสู่ข้อมูลที่มีลักษณะลามกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นวงกว้าง ด้วยอัตราโทษที่ค่อนข้างต่ำนี้เอง ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและเลือกที่จะกระทำความผิดซ้ำ จึงควรที่จะกำหนดอัตราโทษให้หนักขึ้นเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ

4) ปัญหาเกี่ยวกับการระงับปิดกั้นสื่อลามกในสังคมออนไลน์ แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 มาตรา 20 จะให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานแสดงพยานหลักฐานยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อปิดกั้นสื่อลามกในสังคมออนไลน์ แต่หลักเกณฑ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลของเจ้าพนักงานนั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการกถนกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกถนกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 พ.ศ.2560 ซึ่งยังขาดความชัดเจนเกี่ยวข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกในการควบคุมและกำกับเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมานั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์ ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการครอบครองสื่อลามกในสังคมออนไลน์ ผู้ศึกษาพบว่าข้อเสนอแนะ คือควรกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับการครอบครองสื่อลามกก่อนอายุรเด็กบนระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อไม่ให้เกิดการตีความที่กว้างหรือแคบจนเกินไปและกำหนดความรับผิดชอบให้ครอบคลุมถึงการสมัครสมาชิกเพื่อดูหรือซื้อสิทธิในการดูผ่านอินเทอร์เน็ต โดยแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 287/1 วรรคสามดังนี้

“การครอบครองสื่อลามกก่อนอายุรเด็กตามวรรคหนึ่งให้หมายความถึง การครอบครองที่บุคคลนั้นมีอำนาจปกครองหรือควบคุมเหนือทรัพย์สินนั้น โดยแท้จริงไม่ว่าจะมีการยึดถือทรัพย์สินนั้นหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าเป็นข้อมูลที่จัดเก็บในคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือในลักษณะอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถแปลงมา

รูปภาพที่สามารถมองเห็นได้และข้อมูลที่สามารถแปลงมาสู่ภาพที่สามารถมองเห็นได้ซึ่งถูกส่งมาด้วยวิธีใด ๆ ก็ตาม รวมถึงรูปภาพฟิล์ม วิดีโอ รูปคอมพิวเตอร์หรือรูปภาพที่สร้างขึ้นโดยใช้คอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะโดยใช้วิธีการทางไฟฟ้า วิศวกรรม หรือโดยวิธีอื่น ทั้งนี้คำนึงถึงระยะเวลาครอบครองและพฤติการณ์สำหรับการครอบครองเป็นสำคัญ”

และกำหนดบทลงโทษสำหรับการสมัครสมาชิกเพื่อในดูหรือซื้อสิทธิในการดูผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญามาตรา 287/3 โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

“ผู้ใดเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ เพื่อดู หรือ ซื้อสิทธิในการดูผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือเพื่อเข้าถึงสื่อลามกอนาจารเด็กผ่านระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศสำหรับตนเองหรือผู้อื่นต้องระวางโทษ ...”

2.ปัญหาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิด มีข้อเสนอแนะ คือ ควรให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าพนักงานในการค้นเพื่อเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยไม่ต้องมีหมายค้นในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอย่างยิ่ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ.2550 เป็นมาตรา 19/1 มีดังนี้

“ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือได้รับความยินยอมจากเจ้าของสถานที่ การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามมาตรา18(4)(5)(6)(7)(8) ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจค้นเคหสถานหรือเข้าไปในสถานที่ใด ๆ เพื่อค้นเท่าที่จำเป็นไปพลางก่อน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เนื่องจากจะเป็นการเน้นซ้ำว่าจะหาหมายค้นมาได้จะทำให้พยานหลักฐานถูกทำลายลบบ้าง เปลี่ยนแปลง แก้ไข และให้รายงานให้ศาลทราบโดยไม่ชักช้าถึงเหตุที่ไม่สามารถขอหมายค้นจากศาลได้

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นส่งมอบสำเนาบันทึกการค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ได้จากการค้น รวมทั้งจัดทำบันทึกแสดงเหตุผลของการใช้อำนาจในการค้นเป็นหนังสือให้แก่ผู้ครอบครองสถานที่ที่ถูกค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครอง ณ สถานที่นั้น ให้ส่งมอบหนังสือดังกล่าวแก่บุคคลเช่นว่านั้นในทันทีที่กระทำได้ และรับรายงานเหตุผลและผลของการค้นเป็นหนังสือต่อศาลเพื่อทราบโดยเร็ว”

3.ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษผู้กระทำความผิด มีข้อเสนอแนะ คือ ควรกำหนดบทลงโทษผู้กระทำความผิดในกรณีที่มีการไลฟ์สดแสดงการกระทำที่มีลักษณะลามกในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนเงินหรือประโยชน์อื่นจากการกระทำความผิด โดยเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 บัญญัติเพิ่มข้อความเป็น มาตรา 14/1 ดังนี้

“ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะลามกโดยการถ่ายทอดสดผ่านอินเทอร์เน็ต โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรือช่องทางการสื่อสารแบบอื่นใดซึ่งประชาชนเข้าถึงได้อันทำให้

ผู้นั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

4.ปัญหาเกี่ยวกับการระงับการเผยแพร่สื่อลามกในสังคมออนไลน์ มีข้อเสนอแนะ คือ ควรเพิ่มเติมขอบเขตของเนื้อหาลามกที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ประกอบประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 พ.ศ.2560 ให้ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางแก่คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ในการใช้อำนาจกลั่นกรองเนื้อหาที่ไม่กระทบต่อเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร โดยอาจมีการกำหนดจำแนกเนื้อหาออกเป็นลักษณะดังนี้

- (1)เนื้อหาที่มีลักษณะยั่วความรู้สึกแสบแสบแสดงถึงความใคร่กามารมณ์ที่ทำให้รู้สึกหรือกระตุ้นความต้องการทางเพศ
- (2)เนื้อหาที่แสดงถึงการกระทำอันลักษณะโป๊เปลือยให้เห็นถึงอวัยวะเพศหรือสิ่งใดที่สามารถเห็นได้ในลักษณะทำนองเดียวกันนั้น
- (3)เนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะหรือการกระทำในทางเพศที่เห็นได้อย่างชัดเจน
- (4)เนื้อหาที่มีความรุนแรงในทางเพศ การมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในครอบครัว การมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก หรือแม่กระทั่งคนกับสัตว์ก็ตาม
- (5)เนื้อหาที่มีกิจกรรมทางเพศความรุนแรงและโหดเหี้ยม
- (6)เนื้อหาทางเพศที่มีลักษณะน่าอูจาดบัดสีและวิญญูชนทั่วไปไม่พึงกระทำกัน
- (7)เนื้อหาที่มีลักษณะบรรยายทำให้เกิดการจินตนาการในเรื่องที่เกี่ยวกับการร่วมเพศ หรือข้อความ หรือที่ทำให้ปรากฏการณ์เสนอ บรรยายให้ปรากฏในลักษณะลามกอนาจาร
- (8)ฯลฯ

ทั้งนี้ การพิจารณานั้นให้คำนึงถึงคุณค่าทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรมและเนื้อหาความรุนแรงประกอบเนื้อหาของวัตถุนั้นด้วย

อนึ่ง การพิจารณาคุณค่าทางศิลปกรรมนั้นให้คำนึงถึงความคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้ทำหรือก่อให้เกิดงานศิลปกรรมนั้น และต้องเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าอยู่ในตัวของวิญญูชนผู้พบเห็นมากกว่าการกระตุ้นหรือปลุกเร้ายั่วในกามารมณ์ หรือลักษณะอื่นใดที่บรรยายให้เห็นถึงการกระทำในทางเพศ ไม่ว่างานศิลปกรรมนั้นจะถูกถ่ายทอดเนื้อหาในรูปแบบของภาพวาด ภาพถ่าย รูปปั้น ภาพยนตร์ บทเพลง วรรณกรรม หรือรูปแบบอื่นใด และไม่ว่าจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ทั้งต้องเป็นงานที่สามารถเปิดเผยต่อบุคคลทั่วไปได้โดยไม่ต้อง

หมกเม็ด หลบซ่อน หรือกระทำการอย่างลับ ๆ เพื่อให้ไม่ให้เกิดคดีพบเห็น และไม่เสื่อมคุณค่าทางศีลธรรม ไม่มีเจตนาอื่นแอบแฝง เมื่อพิจารณาลักษณะโดยรวมแล้วต้องเป็นงานที่มีลักษณะส่งเสริมความคิดและสติปัญญาของบุคคลในทางที่สูงขึ้นประกอบกับการชื่นชมคุณค่าในตัวเองนั้น

ผู้ศึกษาเห็นว่า หากสามารถแก้ไขปัญหาดังที่ได้กล่าวมานี้ โดยข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาได้เสนอมาย่อมทำให้การควบคุมสื่อลามกในสังคมออนไลน์สามารถบังคับใช้ได้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ,คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและโทษ. พิมพ์ครั้งที่13, กรุงเทพมหานคร:วิญญูชน,2559.
- สราวุธ ปิติยศศักดิ์,คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 และ(ฉบับที่2) พ.ศ.2560,กรุงเทพมหานคร,สำนักพิมพ์นิติธรรม,2561.
- พรเพชร วิชิตชลชัย,คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ.2550, กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการศาลยุติธรรม,2550.
- บรรชา ลิ้มปัสถรกิจ, “ปัญหาและอุปสรรคในการกำกับดูแลเนื้อหาสื่ออินเทอร์เน็ตโดยหน่วยงานภาครัฐ”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2549.
- มีณณรี ฉัตรจินดา,ความรับผิดชอบทางอาญาของผู้ครอบครองสื่อลามกอนาจารเด็ก,วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2556.